

Ratko Mladic – korak ispred potere

Jalove špijunske igre

SA generalom Ratkom Mladićem, optuženim za ratne zločine u Bosni i Hercegovini dešava se nešto slično kao sa Đeknom u čuvenoj crnogorskoj TV seriji. I on, kao i Đekna, samo što nije uhapšen, "a ne zna se kad će".

Bilo je dana, naročito tokom ove godine, kada se iz raznih "pouzdanih" izvora generalovo hapšenje najavljivalo kao "pitanje časa". Dežurni novinari u redakcijama već su uveliko ukucavali priču o padu najtraženijeg i najčuvenijeg begunca na kugli zemaljskoj. Kao obezglavljeni reporteri su jurili prema šumovitom Povelnu kod Valjeva, gde je bila organizovana jedna od operacija za hvatanje Mladića.

Znatno ranije, na Senjaku, u Beogradu, policija je cele jedne noći vrebala bivšeg zapovednika vojske Republike Srpske. Tražili su ga u Han Pijesku, po manastirima i planinama, čekali ga na Topčiderskom groblju gde je sahranjena njegova dvadesettrogodišnja ćerka Ana. Pratili i presretali članove njegove porodice, kopali po bankama i firmama za koje se sumnja da pružaju logističku podršku Mladiću i njegovim pratiocima.

Ali, od njega ni traga ni glasa. Čak ni (belo)svetski "eksperti", koji dobro znaju kako funkcionišu lovci na ljudske glave, nisu bili u stanju da odgovore na pitanje: Kako to da niko do

sada nije uzeo onu nagradu sa poternice vrednu pet miliona dolara? Na toliko je, zapravo, procenjena generalova glava. Kako NATO snage u Bosni i na Balkanu nisu uspele da ga otkriju i uhvate, gde su to zatajili oni grdni "specijalni savetnici" koji su na Balkan stigli sa Zapada da pomognu u hvatanju Mladića i Karadžića? Kako su i zašto zatajile Vojske SRJ, SCG i Srbije, kada su se sve vlade tih država, od oktobra 2000. godine do danas, obavezale da će Hagu izručiti, milom ili silom, sve haške optuženike, pre svih Mladića, na kojem međunarodna zajednica posebno insistira?!

Neće niko, ili ne može, da jasno odgovori na ta pitanja. A tih odgovora može biti više. Jedan je, i na tome insistiraju Hag i Vašington, da u Beogradu nije bilo volje, ni spremnosti da se Mladić otpremi u Hag, jer to nije samo pravosudno, nego i vrlo delikatno političko pitanje. Ako je, dakle, neko iz vlasti u Beogradu odugovlačio izručenje Mladića, nije to rađeno zato da bi se zaštitio popularni general nego da bi vlast poštedela sebe od negativnih posledica koje bi jedno takvo hapšenje moglo imati u srpskoj javnosti. A ta javnost je i dalje podeljena i značajnim delom odbojna prema zahtevima Haškog tribunala. Prema rezultatima jedne ankete o raspoloženju javnog mnjenja u Srbiji, koju je NIN sproveo prošlog proleća, 48 odsto građana bilo je protiv hapšenja Mladića, a njih 47,5 odsto smatralo je da bi ga trebalo izručiti Tribunalu. DRUGO objašnjenje je vezano za NATO snage i sve one njihove "isturene strelce" na Balkanu koji takođe imaju mandat da hapse haške optuženike, ako na njih naiđu i ako ih nađu. Zašto oni to nisu učinili, a bilo je perioda kada je to, po svemu sudeći, moglo da se uradi? Da li su hteli da to prepuste domaćim organima gonjenja ili su možda njihovi vojni zapovednici procenili da u toj operaciji neće da rizikuju živote svojih vojnika?

Postoji i treće objašnjenje, koje je u poslednje vreme najčešće u opticaju. A to je da se Mladić, naročito otkako je postalo jasno da postoji spremnost srpskih vlasti da ga isporuče, tako dobro krije da ga je jednostavno nemoguće pronaći i uhvatiti ga. Takva pretpostavka se vezuje za ulogu koju u tome ima bivši general Republike Srpske Zdravko Tolimir, Mladićev bliski ratni saradnik. Tolimir je takođe u bekstvu. Vojni stručnjaci i oni koji su Tolimira dobro poznavali, kažu da je on izuzetno sposoban obaveštajac, zapravo čovek koji u svojoj glavi i rukama drži celu operaciju Mladićevog dugogodišnjeg izbegavanja svih zamki. Taj čovek, kažu, deluje kao krtica, nevidljiv je, ali neumoran i neuhvatljiv. On iz potaje plete mrežu Mladićevih jataka i tajnih punktova, regrutuje ljude, postavlja zamke poterama, nabavlja potreban novac i zavarava tragove.

Nikada u lovu na jednog begunca nije bilo angažovano toliko ljudi i institucija u jednoj zemlji i u svetu kao što je to slučaj s Ratkom Mladićem. Jure ga Haški tribunal, koji ima svoju mrežu obaveštajaca na Balkanu, zatim Amerika i Evropska unija, NATO i specijalizovane agencije, vlasti u Republici Srpskoj, BiH, Hrvatskoj, Crnoj Gori, a pre svega u Srbiji, koja se pred licem međunarodne zajednice obavezala da će ga izručiti i zato formirala posebne organe i specijalizovane službe.

Ali, isto tako, nikada kao u ovom slučaju, od hvatanja jednog begunca nije zavisilo toliko krupnih stvari, kako za međunarodnu zajednicu, tako i za Srbiju. Posle iznenadne smrti Miloševića u Ševeningenu (umro je pre izricanja presude), za Karlu del Ponte i za sud u Hagu, izvođenje Mladića na optuženičku klupu je pitanje "biti ili ne biti". Za dve godine ovom sudu ističe rok. Kad je kazna za Miloševića već izostala, i kad još Mladić ne bi bio osuđen, američka Administracija bi zaista teško mogla da nađe opravdanje za bombe koje su razorile mnoga mesta u Srbiji.

A ZA Srbiju, Mladić je kamen o vratu. Zbog njega su početkom maja ove godine prekinuti pregovori sa Evropskom unijom, skresana je američka pomoć našoj zemlji, zaustavljen je njen ulazak u "Partnerstvo za mir", paralizovan je u dobroj meri ceo proces naše integracije u evroatlantske institucije.

A stvari su i dalje na mrtvoj tački. Od Mladića, međutim, ni traga ni glasa. Od njega su ove jeseni, za srpsku i svetsku javnost, ostali samo njegova šapka, koju je za vreme rata u Bosni poklonio američkom generalu Vesliju Klarku, sporni poster objavljen nedavno u jednom

beogradskom listu i jedanaestoro Mladićevih jataka kojima ovih dana treba da počne suđenje u Beogradu. Što se tiče Mladićeve šapke, nju bi Klark ili njegovi potomci, jednog dana mogli lepo da unovče na nekoj aukciji.

Tajni rat obaveštajnih službi oko skrivanja i hapšenja Ratka Mladića nastavlja se i posle usvajanja Akcionog plana. Sve zainteresovane strane, pa i sam Mladić, imaju insajdere u protivničkim taborima.

Prema onome što su "Novosti" saznale iz pouzdanih izvora, haška tužiteljka Karla del Ponte uspela je da "izbuši" neke od srpskih obaveštajnih službi.

- Svi mi iz službe znamo da je Del Ponteovoj "neko" iz naših redova javljao lokacije na kojima se do decembra prošle godine skrivao bivši komandant Vojske Republike Srpske - kaže za naš list pripadnik jedne od srpskih tajnih službi. - Jer, sve informacije koje smo mi o tome slali onima koji treba da ih dobiju u zemlji, stizale su i do Karle del Ponte. Čim bi je njen špijun u našim redovima obavestio o bilo kojem novom detalju do kojeg bismo mi došli, ona bi nam odmah javljala "gde se Mladić krije".

Na pitanje kako onda Mladić nije uhapšen ako se zna da je samo tokom prošle godine bilo najmanje 20 provera i ekspres pretresa adresa koje je Karla dojavila, naš sagovornik odgovara:

- Zato što u tajnim službama i na određenim političkim mestima i general Mladić ima svoje ljude, odnosno simpatizere koji su ga na vreme obavestavali o eventualnim racijama. Zbog toga je on uvek bio korak ispred potrage. S druge strane, do kraja prošle godine nije postojalo čvrsto opredeljenje da se on uhapsi. Radilo se na tome da se nagovori i primora na predaju. U takvoj situaciji, obaveštajci su se nadmudrivali, a general je bio siguran. Kada je propao dogovor o njegovoj dobrovoljnoj predaji, i kad je Mladić shvatio da aktuelna vlast menja kurs prema njemu, jednostavno se izgubio

Poruke za čitulju

TRI poslednje godine, a možda i nešto duže, u Srbiji, Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini (Hag, Vašington i Brisel da ne pominjemo), ime generala Ratka Mladića je dežurna tema. Nema dana da se ne spekulise o tome šta će se desiti sa bivšim komandantom Vojske RS. Hoće li se dobrovoljno predati, da li će ga srpske vlasti konačno uhapsiti i kada bi se to moglo dogoditi.

U svemu tome mogle su se čuti i poruke za generalovu čitulju. Šalju ih oni koji za sebe tvrde da su Mladićevi prijatelji, zatim njegovi "obožavaoci i poštovaoci" i sveznajući analitičari. Svako iz svojih pobuda i ubeđenja.

"On se neće živ predati!" Ovu rečenicu, kao refren, izgovaraju oni koji tvrde da dobro poznaju karakter generala Mladića. Među njima su i Mladićevi prijatelji, istinski zabrinuti za njegovu sudbinu, ali i oni koji bi ga radije videli mrtvog nego kao doživotnog sužnja u kazamatima Sheveningena. Na tu temu oglasio se i dr Zoran Stanković, ministar Vojske Srbije. On je svojevremeno, kao patolog, imao tešku dužnost da Mladiću preda mrtvo telo njegove ćerke Ane koja je u martu 1994. godine, dok je Mladić bio komandant vojnih snaga RS, izvršila samoubistvo u Beogradu. Mladića je ćerkina smrt teško pogodila. Kažu da dugo nije mogao da poveruje da je njegova ljubimica mogla da digne ruku na sebe. Razgovarao je sa njom mrtvom, šminkao je, priseća se dr Stanković.

Olja Bečković, voditelj TV emisije "Utisak", upitala je Stankovića: "Vi ste rekli da se Mladić neće živ predati, da će se ubiti. Kako ste došli do tog zaključka?"

"Iz razgovora koji sam vodio sa njim", odgovorio je Stanković, "stekao sam utisak da će to uraditi. U ono vreme kad smo se sretali, a bilo je to od 1992. do 1999. godine, kada sam ga poslednji put video, stekao sam utisak iz svih razgovora da se on neće živ predati. Mislim da je to odluka koju je

on doneo i koju je spreman da sprovede u delo".

Postoje mišljenja da bi Mladić, u slučaju neizbežnog hapšenja, mogao dići ruku na sebe zbog "vojničke časti". Onako kako to rade japanski vojnici kad nemaju drugog izlaza, kad su suočeni sa porazom i zarobljavanjem. Ali, tu se opet otvaraju druga pitanja - da li general Mladić priznaje da je doživeo poraz, da li prihvata da su on i njegova vojska počinili ratni zločin, za šta ga tereti Haški tribunal.

Oni koji veruju u mit Ratka Mladića i njegovu junačku ličnost već opevanu u guslarskim pesmama, jednostavno ne mogu da prihvate "poraznu činjenicu" da bi general uopšte mogao dopasti šaka svojim progoniteljima. Oni ne mogu da ga zamisle sa lisicama na rukama. Zato bi ga radije videli u čitulji i takve mu poruke šalju. "Ne predaj se!" "Ostani u našim srcima i našim pesmama nepobediv." "Ako nema druge, bolje je da se ubiješ i da odeš pravo u legendu." "Ukoliko bi se predao, ne samo da bi izdao sebe i svoje borce, nego bi obrukao i ponizio i nas!"

U javnosti se u poslednje vreme pronela priča "iz pouzdanih izvora" koja kaže da je Mladić naredio svojoj pratnji da mu ne dozvole da lovcima na njegovu glavu živ padne u ruke. Kažu da je odredio i "zakleo" jednog od svojih najpouzdanijih pratilaca da puca u njega ako ga priteraju uza zid i ako ne bude imao kud.

POSTOJE, međutim, i drugi realniji i odmereniji "savetnici" kada je reč o hapšenju, predaji ili samoubistvu Ratka Mladića. To su oni koji od njega traže da prekрати ovu srpsku agoniju, da se dobrovoljno preda Haškom tribunalu i poštedi srpski narod daljih pritisaka, uslovljavanja i kažnjavanja. Da Srbima, konačno, skine haški jaram sa vrata.

Takvim zahtevima pridružio se nedavno i vladika zahumsko-hercegovački Grigorije. On je smatrao da je potrebno da Karadžiću i Mladiću uputi javni poziv da se predaju. "Žrtvujte se ako želite da budete veliki, ako hoćete da budete mali skrivajte se i dalje", poručio je Grigorije. Mnogo sličnih apela stiglo je i od srpskih vlasti, komentara novinara i građana. Ali, Mladić je na sve to ostao gluv i nem. Od leta 2002. godine, kada je napustio vojne objekte u kojima se sklanjao, njemu se gubi svaki trag.

Za Mladićem je, koliko se zna, dosad organizovano oko 20 potera, odnosno pokušaja da se locira i uhvati (u Beogradu, Han Pijesku, na Povlenu, Palama...). Pokušali su da ga ulove za vreme sahrane njegove majke. Čekali su ga na Topčiderskom groblju, gde je sahranjena njegova ćerka, budno motrili na njegovu kuću na Banovom brdu u Beogradu. Mladić je, međutim, i dalje u bekstvu. Karla del Ponte, glavna haška tužiteljka, grmi: Srbi znaju gde se krije, ali neće da ga uhvate. Srpske vlasti odgovaraju: Ne znamo, recite nam tajne adrese na kojima se nalazi i uhvatićemo ga. Karla šalje adrese, ali dok goniooci stignu, Mladić je ili promenio odredište, ili tu nikad nije bio.

Tako je iz te globalne potere, koja traje gotovo deset godina, i u koju je uključen maltene ceo svet (balkanske zemlje, Brisel i Vašington, NATO i Interpol, agenti bar desetak tajnih službi sveta, lovci na ljudske glave), nastao mit o Mladićevoj neuhvatljivosti. Ljudi ga svesno ili nesvesno hrane ili naduvavaju, kao što se to uvek dešava kada velika hajka krene na pojedinca, bio on kriv ili nevin.

SVI NEŠTO ČEKAJU

ZAŠTO međunarodne vojne snage u BiH i NATO nisu uhvatili Mladića, a bilo je perioda kada im je bio nadohvat ruke i kada su to mogli da urade. Najčešći odgovor je da su Amerikanci tu bili rezervisani, da su procene bile da bi u jednom takvom poduhvatu palo mnogo žrtava, a da ne bi bilo dobro da se zbog Mladića neki američki vojnici u otadžbinu vraćaju u plastičnim vre

NATO je to radije prepustio srpskim vlastima. A u Srbiji policija je, kažu, računala da to urade vojne vlasti, a vojne vlasti smatrale su da je to, ipak, nadležnost policije. U jednom trenutku, bar prema onome što je tvrdio bivši ministar policije Dušan Mihajlović, policija nije mogla da hapsi generala, a znala je gde je, jer bi ušla u sukob sa vojskom.

Optužba za genocid

HAŠKA optužnica protiv generala Ratka Mladića potvrđena je 24. jula 1995. i 16. novembra iste godine. Izmenjena optužnica pod brojem IT-95-5-18-1, koja objedinjuje prve dve, potvrđena je 11. oktobra 2002. Mladić je u njoj u dve tačke optužen za genocid, u sedam tačaka za zločine protiv čovečnosti i u šest tačaka za kršenje zakona i običaja ratovanja.

U optužnici se navodi da je Mladić, kao saizvršilac, pomagač i podržavalac, učestvovao u zločinačkom poduhvatu koji je imao za cilj da se eliminišu ili trajno uklone bosanski Muslimani, bosanski Hrvati i drugo nesrpsko stanovništvo iz velikih delova BiH.

U optužnici se, zatim, kaže:

* Ubrzo pošto je 6. aprila 1992. godine BiH međunarodno priznata kao nezavisna država, u Sarajevu su izbili neprijateljstva. Ona su označila početak sukoba u tom gradu koji će trajati do 1995. Još pre početka sukoba oružane snage bosanskih Srba zauzele su strateške položaje u Sarajevu i oko njega. Grad je potom blokiran, a sa položaja su počela granatiranja i snajperska vatra. Od maja 1992. snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom generala Ratka Mladića granatirale su i snajperski delovale po civilnim delovima grada i po njegovom civilnom stanovništvu i ustanovama, ubijajući i ranjavajući civile, i time vršile teror nad njima.

* OD maja 1992. godine snage bosanskih Srba pod kontrolom generala Mladića preuzele su kontrolu nad opštinama u Republici Srpskoj, pre svega na severozapadu koji je poznat pod nazivom Bosanska Krajina i u istočnoj Bosni. U tim opštinama snage bosanskih Srba učestvovale su u kampanji progona sa ciljem da se sa tih područja protera nesrpsko stanovništvo. Hiljade nesrba su deportovane ili prisilno premeštane iz tih opština. Mnogi su ubijeni, a mnogi drugi držani u zatvoreničkim objektima gde su ih fizički i psihički zlostavljali i podvrgavali surovim nečovečnim uslovima. Pored toga, domovi, poslovni objekti i verski

objekti nesrba kao i njihova imovina bili su pljačkani, uništavani ili oduzimani.

* Dana 19. novembra 1992. godine general Ratko Mladić, u svojstvu komandanta Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, izdao je Direktivu br.4. u kojoj je potvrdio "strateške ciljeve" srpskog naroda u BiH, koje je prethodno proglasio Radovan Karadžić.

1. Državno razgraničenje srpskog naroda od druge dve nacionalne zajednice;
2. Uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine;
3. Uspostavljanje koridora u dolini reke Drine, odnosno eliminisanje Drine kao granice između srpskih država;
4. Uspostavljanje granice na rekama Uni i Neretvi;
5. Podjela Sarajeva na srpski i muslimanski deo i uspostavljanje efektivne državne vlasti u oba dela;
6. Osiguranje izlaza Republike Srpske na more.

* Od januara do marta 1993. godine, u skladu sa Direktivom br. 4, snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom Ratka Mladića napale su područje Cerske u istočnoj BiH. Hiljade Muslimana pobjegle su na teritoriju pod kontrolom Vlade BiH, uključujući i Srebrenicu i Žepu. Posle proglašenja Srebrenice, Žepe, Gorazda i Sarajeva za zaštićene zone, koje ne smeju biti cilj oružanih napada, snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom Ratka Mladića počele su da zauzimaju stratešku enklavu Srebrenica i proteruju bosansko-muslimansko stanovništvo koje je tamo izbeglo posle kampanje "etničkog čišćenja" u istočnoj BiH 1992. i 1993. godine.

* Od 26. maja 1995. do 19. juna 1995. snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom Mladića zarobile su i držale kao taoce više od 200 vojnih posmatrača UN i pripadnika mirovnih snaga UN, posle vazdušnih udara NATO protiv snaga bosanskih Srba u BiH, kako bi odvratile dalje vazdušne udare na onim područjima na kojima su držale taoce. Neki taoци su tokom zarobljenštva zlostavljani i na druge načine maltretirani.

* OSMOG marta 1995. Radovan Karadžić, kao vrhovni komandant VRS, izdao je Direktivu br. 7 kojom je VRS naloženo da eliminiše muslimanske enklave Srebrenicu i Žepu u sklopu ostvarivanja "strateških ciljeva" od 12. maja 1992. Snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom Ratka Mladića 2. jula 1995. napale su enklavu Srebrenica. Taj napad trajao je do 11. jula 1995. kada su general Ratko Mladić i snage bosanskih Srba ušle u Srebrenicu. Potom su te snage terorizale bosanske Muslimane koji su prisilno premešteni izvan enklave i od kojih su mnogi pobjegli krećući se u ogromnoj koloni kroz šumu prema Tuzli. Veći deo te grupe činili su nenaoružani pripadnici vojske i civili.

* Od 12. jula do otprilike 20. jula 1995. hiljade muškaraca bosanskih Muslimana zarobile su snage bosanskih Srba pod komandom i kontrolom Ratka Mladića, ili su se predale tim snagama. Od 13. do 19. jula 1995, po kratkom postupku, pogubljeno je više od 7.000 zarobljenih bosanskih Muslimana na području oko Srebrenice. Ubijanje je nastavljeno i posle toga. Od otprilike 1. avgusta 1995. do otprilike 1. novembra 1995., jedinice VRS pod komandom i kontrolom Ratka Mladića učestvovalе su u organizovanim i opsežnim nastojanjima da se prikriju ubistva i pogubljenja bosanskih Muslimana iz Srebrenice tako što su tela ekshumirana iz masovnih grobnica i nanovo zakopavana na posebnim mestima.

* Kao komandant Glavnog štaba, general Mladić je bio najviši starešina VRS, podređen samo Predsedništvu/predsedniku Republike Srpske. Kao takav imao je sveobuhvatnu nadležnost i odgovornost za funkcionisanje VRS. Bio je odgovoran za planiranje i rukovođenje svim operacijama, za nadziranje aktivnosti svih podređenih starešina i jedinica, kako bi osigurao da se njegova naređenja sprovode. Vojnu komandu i kontrolu vršio je preko svog Glavnog štaba koji se sastojao od podređenih pomoćnika i specijalista za ratove.

* Kao komandant Glavnog štaba, Ratko Mladić je konkretno vojno komandovao i kontrolisao regularne snage VRS širom BiH, uključujući 1. krajiški korpus, 2. krajiški korpus, Istočno-bosanski korpus, Drinski korpus, Sarajevsko-romanijski korpus, Hercegovački korpus, 65. zaštitni puk i 10. diverzantski odred.

ZLOSTAVLJANJE

MNOGOBROJNI su primeri kojima haško tužilaštvo nastoji da dokaže krivicu i odgovornost Ratka Mladića. Navešćemo neke primere:

* Nanošenje teških telesnih ili duševnih povreda bosanskim Muslimanima, uključujući mučenje psihičko i fizičko zlostavljanje, seksualno nasilje i premlaćivanje u zarobljeničkim logorima;

* Progoni, istrebljenja, ubistva, deportacija, nečovečna dela, uzimanje talaca, kao i kršenje zakona i običaja ratovanja i zločini protiv čovečnosti počinjeni su u područjima Banjaluke, Bihaća, Ripača, Bijeljine, Bosanske Gradiške, Bosanske Krupe, Bosanskog Novog, Bratunca, Brčkog, Doboja, Foče, Gackog, Kalinovika, Ključa, Kotor Varoša, Nevesinja, Prijedora, Rogatice, Sanskog Mosta, Srebrenice, Vlasenice, Vogošće i Zvornika.

Ja ne idem u Hag

“ONI bi hteli da naše generale vezuju i vode u Hag, a njihovi ovde da se šetaju i dele deci plakate i propagandni materijal. To se može definisati kao samo jedna od savremenih budalaština civilizacije dvadesetog veka”.

Ovim rečima prokomentarisao je general Ratko Mladić vest da je Luiz Arbur, glavni tužilac Haškog tribunala, pokrenula u julu i novembru 1995. godine optužnicu protiv njega i Radovana Karadžića.

Kao ključni momenat optužnice podvučeno je da su snage Vojske Republike Srpske, kojima je komandovao Mladić, u julu 1995, pošto su zauzele Srebrenicu, ubile 7.000 muslimanskih zarobljenika i civila. Na dan kada je sa svojim vojnicima ušao u Srebrenicu, Mladić je javno rekao:

- Evo nas, 11. jula 1995. godine, u srpskoj Srebrenici. Uoči velikog praznika srpskoga, poklanjamo srpskom narodu ovaj grad i, napokon, došao je dan da se posle bune protiv dahija osvetimo Turcima na ovom prostoru.

Iako se ni Mladić ni Karadžić na pozive za prva saslušanja pred Tribunalom nisu odazivali, godine 1996. otpočela je rasprava na kojoj je tužilac Mark Harmon rekao:

- Moje reči danas odnose se na individualnu odgovornost dr Karadžića i generala Mladića, a ne srpskog naroda. Gnušamo se pojma kolektivne krivice i optužnicama nedvosmisleno teretimo pojedince za koje tvrdimo da su bili među onima koji su podsticali, planirali i naredili genocid i etničko čišćenje u BiH - zločine koji su šokirali savest čovečanstva.

No, individualna krivica se odnosila i na druge Srbe, potčinjene generalu Mladiću ili Karadžiću. Neki od njih svoju krivicu priznali su pred Tribunalom. Svojim vođama slali su iz sudnice i ovakve poruke:

- Danas se skrivaju, a govorili su da su heroji. Govorili su da su vernici, a kako je onda moguće da se plaše pravde zemaljske? Kako ćemo onda sa onom pravdom koja nas sve zajedno uskoro očekuje? - rekao je haški optuženik Miroslav Deronjić.

U razgovoru sa haškim istražiteljima još jedan od optuženika general Radislav Krstić označio je upravo Ratka Mladića kao glavnog krivca za zločin u Srebrenici. Prema Krstićevom mišljenju, odgovornost snose i “starešine koje je lično Mladić angažovao da komanduju na tom prostoru”.

U vreme dok su ove optužbe bile izgovarane pred Haškim tribunalom, Mladić i Karadžić su i dalje obavljali dužnosti koje su imali i u ratu. Hapšenja nije bilo, iako je, za razliku od sadašnje

situacije, Mladićeva lokacija bila svima poznata. Stoga su se u javnosti pojavile priče o navodnoj nagodbi između velikih sila i najviših srpskih rukovodilaca optuženika. Zvaničnici SAD poricali su, međutim, ovakvu mogućnost.

- Jedino oko čega se s njima možemo dogovoriti, jeste da budu uhapšeni i sprovedeni u Hag radi krivičnog gonjenja i suđenja za ratne zločine. Ne možemo da tolerišemo da optuženici imaju bilo kakvu javnu funkciju - izjavio je u maju 1996. Nikolas Berns, predstavnik Stejt departmenta za odnose s javnošću.

Mogućnost da je postojao "dil" između optuženih i svetskih sila, odbacio je i Pedi Ešdaun, bivši visoki predstavnik međunarodne zajednice za BiH.

- BiH je, kao i uopšte Balkan, svetski centar teorija zavere, svetska prestonica širenja glasina. Zamislite, video sam na naslovnoj strani jednih bosanskih novina Radovana Karadžića sa majicom na kojoj je moj lik i izgledalo je kao da ga ja štitim. Molim vas..." - rekao je Ešdaun za agenciju "Sens".

Kako je međunarodna zajednica Dejtonskim sporazumom osigurala svoje prisustvo i nadležnosti u BiH, rešenje pitanja optuženika postalo je i njen zadatak. Karl Bilt, prvi visoki predstavnik za BiH, ovako je ocenio situaciju u kojoj su Karadžić i Mladić, iako optuženi, bili i na slobodi, i na funkcijama:

- Ako neko za sebe tvrdi da je Paja Patak ili kineski car - baš me briga. Može da se naziva kako hoće, ako je stvar samo u imenu. No, ovde je ipak i pitanje suštine, a, prema njoj, dr Karadžić je niko i ništa.

Iako se nije odazivao na pozive, Karadžić je na saslušanja u Hagu slao svoje opunomoćenike. Nagodba tada postaje i zvanična, pošto, prema izvorima haškog suda, advokati pokušavaju da izdejstvuju povoljnosti za dvojicu srpskih lidera u Bosni, u zamenu za dobrovoljnu predaju.

Odgovor na ove pokušaje dala je za agenciju "Sens" Luiz Arbur, glavni tužilac Tribunala.

- Naš jedini interes bio je da razgovaramo o njihovoj predaji. Nismo bili zainteresovani za beskrajne diskusije, to je bio gubitak vremena. Stoga smo se angažovali na nekoj vrsti istraživanja modaliteta predaje. No, kada sam o hapšenju razgovarala sa ljudima zaduženim za operativna pitanja, kao što su oficiri NATO na terenu, uvek bih čula istu priču - da oni čekaju naređenje svojih političkih lidera. A onda, kada bih se obratila političarima, oni su govorili da daju zadatke na bazi informacija koje dobijaju od ljudi sa terena. S kim onda da razgovaram? Ričard Goldston, takođe nekada glavni tužilac Tribunala, rekao je za "Sens" kako se prvih godina posle rata lako moglo doći do Karadžića i Mladića:

- Naravno, oni su imali telohranitelje, ali tamo je bila najbolje opremljena vojska na svetu, koja je trebalo da ih uhapsi. Nema spora - mogli su i morali su da budu uhapšeni.

Milorad Dodik, u to vreme opozicioni lider u RS, ponašanje međunarodnih snaga ovako je ocenio:

- To je bila zvanična politika "ako sretnemo, uhapsićemo". To je značilo da morate da imate sreću da nekog sretnete, pogotovo onog ko se krije i ko je spreman da se ne sretne s vama.

Za Karlu del Ponte, Mladićevo i Karadžićevo izbegavanje bliskog susreta sa međunarodnim snagama i njihovo skrivanje tada nije značilo i težak život u dubokoj ilegali.

- Ne treba zamišljati Mladića kako se krije u nekoj pećini kao Sadam Husein. On se kreće veoma slobodno, ide u kupovinu i slično. Ne preduzima nikakve posebne mere predostrožnosti, jer zna da niko neće da ga traži ili hapsi. S druge strane, jedino zbog čega je Karadžiću teže nego Mladiću je to što on mora više da se kreće. Uopšte, mislim da obojica žive vrlo udobno.

Skres`o Slobi u brk

SLOBODAN Milošević je na suđenju u Hagu izjavio da je general Mladić svoju slobodu pokušao blagovremeno da osigura, još dok je trajao rat u Bosni. Kao garancija trebalo je da mu

posluži puštanje francuskih pilota, zarobljenih tokom NATO bombardovanja 1995. Ovu kratkotrajnu talačku krizu izazvala je, kao što je poznato, intervencija Alijanse, koja je avionima napala srpske vojne snage u Bosni.

Zvanični povod bilo je odbijanje Vojske RS da se udalji sa položaja oko Sarajeva. NATO je u toj akciji izgubio nekoliko aviona. Dvojicu pilota francuskih "miraža" zarobila je VRS, što je srpskoj strani dalo prostora da postavlja svoje uslove. Puštanje pilota na slobodu bilo je naposljetku praćeno svojevrsnim odavanjem počasti generalu Mladiću za humani gest. Prvi vojnik Republike Srpske sreo se tada sa komandantom Generalštaba francuske vojske. Ratko Mladić je svom kolegi na rastanku rekao: "Pozdravite Francusku - i zemlju i narod".

Po rečima Miloševića, Mladić je dobio i mnogo više od te časti. Tadašnji vrh Srbije i SRJ, rekao je Milošević, bio je spreman da Mladiću pismeno garantuje da - ukoliko pusti zarobljene pilote - neće biti izručen Hagu.

Zoran Lilić, bivši predsednik SRJ, tim povodom je, kao svedok u Hagu, izjavio da se iz presretnutih telefonskih razgovora može zaključiti da je i francuski predsednik ŽakŠirak bio saglasan da se Mladiću obeća sloboda ukoliko oslobodi pilote.

KONTAKT sa Francuzima nije bio slučajan. Njihovi "plavi šlemovi", kojima je komandovao general Filip Morion, bili su zaduženi za oblast Sarajeva i često su se nalazili između vatrenih linija dveju zaraćenih strana. Morion je na suđenju Slobodanu Miloševiću rekao:

- Obe strane su me smatrale za prepreku i smetnju. Mladić mi je stalno govorio: "Šta vi tu radite? Prestanite da stojite na putu rešavanja sudbine Bosne. Pustite me da sredim račune sa mojim Turcima."

Mladiću nije odgovaralo prisustvo međunarodnih snaga u Bosni. Teško ih je podnosio. Gostujući na Srpskoj radio televiziji za generala Majkla Rouza, komandanta Unprofora, kazao je:

- Generala Rouza znam i visoko cenim. Mlad je i perspektivan, sa dobrom školom, ofanzivac. Znam i njegove zasluge u ratu na Foklandima i o tome mogu da razgovaram s njim. Ali, koliko je njegovo oružje na Foklandima bilo pod mojom kontrolom, dobro bi bilo da i on, u toj istoj meri, kontroliše moje. Jer, ne želimo da tuđe oružje brani naš narod, žene i decu, našu zemlju. To je naše iskonsko pravo.

Udare NATO bombardera na srpske položaje Mladić je dočekaao kao vojnik koji sa Zapadom ionako nije u dobrim odnosima. Pred TV kamerama 1995. godine kaže:

- Nisam iznenađen odobrenjem za takvo dejstvo od strane UN, jer su one odgovorne za sve žrtve srpskog naroda u ovom ratu. One su dozvolile da se komadanjem bivše Jugoslavije izvrši zločin nad Srbima, nažalost, treći put u ovom veku.

Psihološki profil generala Mladića pokušao je pred Tribunalom da skicira lord Dejvid Oven, aktivni učesnik u pregovorima s početka rata u BiH. Na suđenju Miloševiću on je, kao svedok odbrane, rekao:

- Mislim da u karakteru generala Mladića ima mnogo različitosti koje ga čine ambivalentnom ličnošću, teškom za procenu. Međutim, ne smatram da učešće u masakru nad Muslimanima ne bi bilo u skladu sa Mladićevim prethodnim ponašanjem. Verujem da je bio rasista, da je imao

mnoge iracionalne stavove o muslimanskom stanovništvu i da je njegova generalska karijera pokazala da u tom čoveku ima dovoljno bezosećajnosti i brutalnosti da može da donosi takve odluke.

U OPTUŽNICI protiv Mladića kaže se kako je on obišao mnoga mesta gde su držani zarobljenici.

- Njegova poruka uvek je bila ista: "Zdravo, komšije!", posle čega su usledile umirujuće reči da će uskoro biti razmenjeni. Reči koje su im garantovale da oni ostanu mirni dok su išli u susret svojoj sudbini - rekao je haški tužilac Harmon.

Kada se 11. jula 1995. kao komandant pobednik našao pred Bošnjacima u Srebrenici, uputio im je blagonaklone poruke. Pred kamerama SRT, kazao je: "Samo bez panike i pustite malu decu i žene. Nemojte da se neko izgubi!"

U svojim prvim govorima u Skupštini RS Mladić podvlači kako u BiH ne sme da dođe do etničkog čišćenja. U maju 1992, u Banjaluci je rekao: "Ljudi i narodi nisu piljci niti ključevi u džepu, pa da ih premeštamo tamo-amo. Mi ne možemo imati rešetko da ih prosejemo, pa da ostanu samo Srbi, a ostali da odu. Ne znam kako bi gospodin Krajišnik i gospodin Karadžić to objasnili svetu. Nećemo voditi rat protiv Muslimana i Hrvata kao naroda, već protiv onih koji su te narode povelili i nahuškali na nas".

Prema političkim liderima u Srbiji, Republici Srpskoj i Krajini, Mladić nije pokazivao znake poslušnosti. On nije hteo da bude čovek koji samo ispunjava zadato. Naprotiv. O njegovom čvrstom i osionom stavu, čak i prema Slobodanu Miloševiću svedoči vojni anličar Ljubodrag Stojadinović, koji je za vreme rata bio posrednik u komunikaciji zvaničnog Beograda i Srba u BiH:

- Jednom prilikom, kada je uspostavljena veza, Milošević je besno počeo da urla na Mladića. Zapretio je da će ga streljati. U pitanju je bila priprema akcije u Srebrenici. Mladić je Miloševiću odgovorio vrlo grubo: "Nemoj da se dereš na mene, nisam ja tvoja žena, ako na nju uopšte smeš da povisiš ton!". I spustio slušalicu. Ja sam tek kasnije, oko pola četiri ujutru, uspeo da uspostavam vezu sa Ratkom, i pitao sam ga šta da kažem Miloševiću. Mladić je rekao: "Nosite se u pizdu materinu svi, i vi i on!"

PRAMEN ČERKINE KOSE

SAMOUBISTVO ćerke Ane ostavilo je neizbrisiv trag na generalu Mladiću. Ljubodrag Stojadinović smatra da je taj gubitak mogao robusnom generalu da zamagli osećaj za patnje drugih, a naročito neprijatelja. O teškom preživljavanju tih trenutaka svedočio je dr Zoran Stanković, patolog, koji je obdukcijom potvrdio da je Ana iz očevog trofejnog pištolja pucala sebi u glavu.

- Mladić mi je rekao - kaže Stanković - da odsečem pramen njene kose i da će ga čuvati do kraja života. Učinio sam kako je tražio. Dao sam mu i metak koji sam izvadio iz njene glave. Moji tehničari obukli su Anino telo, a on je počeo da šminka njeno lice.

Bitka za personalni karton

ZAŠTO je Haško tužilaštvo pravilo toliku halabuku u potrazi za personalnim kartonom generala Mladića? Šta je u tom dokumentu, kakav imaju sve vojske sveta, moglo da intrigira Hag? Ne krije li se možda tu tajna kojom bi Karla del Ponte mogla da dešifruje neke važne momente iz biografije komandanta Vojske RS, optuženog za najveći zločin počinjen u Evropi posle Drugog svetskog rata?

Personalni karton Ratka Mladića, koji je na kraju dospao u ruke Del Ponteove, otvorila je Personalna uprava Državnog sekretarijata za narodnu odbranu FNRJ 27. septembra 1965. godine. Bilo je to na dan kad je Mladić završio Vojnu akademiju KoV sa vrlo dobrim uspehom.

Evo osnovnih podataka iz Mladićevog personalnog kartona:

Dan, mesec i godina rođenja: 12. mart 1942. Mesto rođenja: selo Božanovići, opština Kalinovik. Narodnost: Jugosloven. Očevo ime: Neđo (poginuo u NOR), majka domaćica. U stalni sastav JNA primljen: 27. novembra 1965. Rod, služba: pešadija. Član SKJ od 12. februara 1964.

U personalnom kartonu precizno su navedeni podaci o Mladićevoj vojničkoj karijeri - školovanje, usavršavanje i napredovanje u službi, do ocena koje je dobijao na komandnim dužnostima. U čin pešadijskog potporučnika proizveden je 1965, u čin poručnika (1967), kapetana (1971), kapetana prve klase (1974), potpukovnika (1983), pukovnika (1988), general-majora, vanredno (1991), general-potpukovnika, vanredno (1992).

Bio je komandir voda, čete, komandant bataljona, brigade, puka, korpusa u Kninu i zamenik komandanta vojne oblasti u Sarajevu. Službovao je u Skoplju, Kumanovu, Štipu, Ohridu, Prištini, Kninu i Sarajevu. Ukazom predsednika RS profesionalna vojna služba prestala mu je 7. marta 2002.

HAŠKO tužilaštvo zainteresovano je da iz Mladićevog dosijea, pre svega, sazna njegovo

kretanje u službi: kada je i od koga unapređivan u koji čin, posebno ko mu je dodelio najsjajnije epolete i ko ga je penzionisao.

Mnogima nije bilo jasno zašto se Hag toliko interesuje za taj običan "papir", kad je manje-više sve poznato iz karijere generala Mladića. Međutim, kad je njegov personalni karton krajem juna 2005. godine, po odluci Vrhovnog saveta odbrane, stigao u Haško tužilaštvo, i kada je ekspresno zaveden kao dokazni materijal u procesu protiv Slobodana Miloševića, videlo se "u kom grmu leži zec".

Prema ocenama Haškog tužilaštva, na osnovu tog papira može da se vidi direktna povezanost između zvaničnog Beograda i rata u BiH, i to u vreme kada vojska tadašnje Jugoslavije zvanično nije bila uključena u taj ratni konflikt.

U personalnom kartonu Ratka Mladića, u rubrici "tok službe" piše da je u vreme kad je bio komandant Vojske RS, dva puta unapređivan. I to ne u RS i od predsednika RS Radovana Karadžića, nego iz Beograda. Unapređenje je potpisao Zoran Lilić. Mladić je 4. oktobra 1991. vanredno proizveden u čin general-majora, a već 24. aprila 1992, opet vanredno, u čin general-potpukovnika.

Prema onome što je Karla del Ponte izjavila, Haško tužilaštvo ima nameru da u procesu protiv Mladića koristi upravo ove podatke iz njegovog personalnog kartona kao krunski dokaz o direktnoj povezanosti zvaničnog Beograda sa ratom u BiH. I to bez obzira na to što u Mladićevom dosijeu nema preciznih navoda o njegovom formalnom statusu tokom ratnih zbivanja. Ali postoji beleška o njegovom odlasku u penziju "po potrebi službe", od 28. februara 2002. Procedura penzionisanja generala Mladića zahtevala je ukaz predsednika SRJ, koji je objavljen u vojnom službenom listu. Del Ponteova je na osnovu toga zaključila da su "srpski politički lideri znali da se Mladić nalazi na listi profesionalnih vojnika koje plaća Vojska SCG i to u trenutku kada su tvrdili da nema podataka o tome gde se on nalazi".

MLADIĆ je penzionisan na osnovu dokumenta kojeg je potpisao tadašnji predsednik SRJ Vojislav Koštunica. Za Karlu del Ponte mali problem predstavlja to što u dosijeu nema podataka o tome na kojoj je dužnosti Mladić bio u trenutku kada je postao penzioner. Ono što je s tim u vezi poznato, jeste da je bivša predsednica RS Biljana Plavšić ukaz o Mladićevom penzionisanju potpisala krajem 1996. Taj ukaz očigledno nije uvažen u Beogradu, i on se, prema podacima iz personalnog kartona, i dalje nalazi na listi 30. kadrovske centra.

Kada je ovaj centar u pitanju, postoje različita mišljenja o njegovoj ulozi. On se, pre svega, bavio administrativnim vođenjem pojedinih oficira, a ne direktnom vezom u sistemu rukovođenja i komandovanja prilikom operativnih borbenih dejstava. Karla Del Ponte, međutim, nada se da će uspeti da dokaže baš tu vezu, a time i vezu na strateškom nivou planiranja dejstava na liniji Milošević - Mladić.

Za Mladićevu karijeru u oružanim snagama SRJ značajan trenutak predstavlja njegovo imenovanje na mesto komandanta strateške grupacije Druge vojne oblasti u Sarajevu. Na tu dužnost postavljen je ukazom predsednika Jugoslavije, koji je donet samo dva dana pre nestanka te zemlje. Mladić je preuzeo dužnost 9. maja 1992. kada je u BiH uveliko ključao građanski rat. U personalnom kartonu, vođenom u Beogradu, nisu, međutim, zabeležene odluke donete na Palama o Mladićevom postavljanju za komandanta Vojske RS, ni o promeni dužnosti, jer je 19. maja te godine prestala i faktički da postoji Druga vojna oblast.

PARALELNI DOSIJE

U MLADIĆEVOM personalnom kartonu, koji je stigao u Hag, nema traga o tome šta se

dešavalo sa njegovom karijerom od postavljanja za komandanta Druge vojne oblasti do penzionisanja 2002. godine. To, prema stavovima Haga, jasno pokazuje da "postoji paralelna dokumentacija stvorena s namerom da se prikrije stvarno stanje i povezanost Beograda sa građanskim ratom u BiH". Kao primer za to navodi se Mladićeva najsjajnija epoleta. Prema izvornom dokumentu, koji Hag poseduje, Mladić se vodi kao general-potpukovnik. Međutim, u paralelnom dosijeu koji se vodi u 30. kadrovskom centru, zapisan je i ukaz tadašnjeg predsednika SRJ Zorana Lilića, povodom Dana VJ 16. juna 1994. kojim je Mladić unapređen u čin general-pukovnika. Taj čin on je javno nosio sve do penzionisanja.

Mislio sam svojom glavom

OFICIRSKA karijera Ratka Mladića započela je u Skoplju, 4. novembra 1965. Tog dana preuzeo je dužnost komandira automatičarskog voda u puku. Tri dana kasnije njegova jedinica učestvovala je na manevrima "Jesen 65" kojoj je prisustvovao i tadašnji državni sekretar za narodnu odbranu Ivan Gošnjak. Mladić je imao čin poručnika i bio najmlađi oficir koji je na toj vežbi komandovao jedinicom.

Dobar deo svojih vojničkih dana Mladić će provesti u Makedoniji. Obavljaće razne dužnosti u garnizonima u Skoplju, Kumanovu, Ohridu i Štipu. U Prištinu je prekomandovan 25. januara 1991. Imao je čin pukovnika i bio pomoćnik komandanta Prištinskog korpusa.

Mladić se zatekao u obilasku karaule "Morina" na jugoslovensko-albanskoj granici kad ga je pozvao komandant Treće vojne oblasti i saopštio mu odluku da je prekomandovan u Knin. Na pitanje komandanta šta misli o toj odluci, Mladić je odgovorio:

- Nemam šta da mislim, odluku moram da sprovedem.

Pretpostavljeni ga je zatim upozorio da ide na niži položaj, ali Mladić nije mislio tako.

- Za mene to nije bila degradacija, već izraz poverenja - govorio je kasnije. - Želeo sam da doprinesem da se spreči rat. U Sloveniji je već sve gorelo. Vođen je brutalan rat protiv JNA. Našim kasarnama su isključivane voda i struja, a nedužni vojnici su ubijani. Bilo je to maksimalno ponižavanje vojske i države.

Mladić je 29. juna 1991. helikopterom odleteo u Knin. Ocenjujući svoje službovanje u Makedoniji, on kaže:

- Bio sam na meti tadašnjeg antisrpskog generalštabskog lobija koji je inklinirao cepanju zemlje. Bio me je glas "neposlušnog starešine". Ali ja nisam bio neposlušan, samo sam razmišljao svojom glavom.

A prava lavina gneva sručila se na njega po dolasku u Knin. Tamo su ga hrvatski mediji satanizovali i proglasili za zločinca. Novine su tada zabeležile i ovo Mladićevo upozorenje:

- Čutanje i pasivnost neće raznežiti koljače i ubice. Ko nije shvatio da je došlo vreme biti ili ne biti, ostaće na bunjištu istorije. Zlu, koje nam je odnekud poslato ili vaskrslo na našem tlu, treba da se suprotstavimo svim raspoloživim sredstvima.

Na pitanje šta je za njega tada bilo najteže, odgovorio je:

- Nije bilo jasne političke platforme sa koje je trebalo dejstvovati. Vrlo teško je bilo osloniti se na ono što je dolazilo s najvišeg državnog i vojnog vrha. Oni su uglavnom tapkali za događajima. Mere koje su tada preduzimane bile su nedovoljne da bi se brod koji tone usmerio u drugom pravcu.

Mladić naglašava da mu je, ipak, najteže padalo stradanje vojnika i kolega u blokiranim kasarnama. I navodi sledeći primer:

Kad je u selu Žrnovici kod Splita bila opkoljena velika grupa oficira JNA, oni su zatražili od posmatrača EZ da im doture hranu. Angažovao se italijanski ambasador Buđoli i poslao im konzerve hrane za pse. To je strašno razbesnelo Mladića. Dohvatio je telefon i posredniku Velmanu rekao: "Vi ste Švaba. Ubiću vas ako za deset minuta mojim drugovima ne pošaljete pravu hranu." Velman je pretnju ozbiljno shvatio. Oficiri JNA dobili su hranu za ljude.

Mladić ovako opisuje način na koji je izabran za komandanta Glavnog štaba Vojske Republike Srpske:

- Bilo je to u maju 1992. godine. Posle napada na kolonu Druge vojne oblasti u Sarajevu, u Beograd me je pozvao tadašnji načelnik Generalštaba Blagoje Adžić. Razgovarali smo više od jednog sata. Primio sam odgovarajuće zadatke i avionom stigao u Udbinu, a odatle automobilom u Knin. Samo što sam ušao u komandu kninskog korpusa, dali su mi vezu sa generalom Adžićem. On mi je naredio da odmah predam dužnost i dođem u Beograd. Obavestio me je da sam prekomandovan u Sarajevo. Zameniću generala Milutina Kukanjca, tadašnjeg komandanta Druge vojne oblasti.

Mladić kaže da je to za njega bio šok, ali ne i ono što se desilo u sarajevskoj Dobrovoljačkoj ulici kad je masakrirana jedna jedinica JNA. On tvrdi da je generala Kukanjca blagovremeno upozorio da vojsku izmesti iz Sarajeva, ali ga ovaj nije poslušao:

- Upitao sam Kukanjca: Je li vam komanda još u onom Solunu? Kakvom Solunu? - iznenadio se on. Tamo na Bašćaršiji - rekao sam ja. A on kaže: Jeste. Neće valjda da bude u tvom Kalinoviku. Odmah naredite generalu Praščeviću da vojsku izmesti - kazao sam ja. Ali general Kukanjac moje reči nije shvatio kako valja. Kasnije je već bilo kasno.

Mladić kaže da je u Sarajevu zatekao vrlo tešku situaciju. Hrvatski i muslimanski mediji širili su stravičnu mržnju prema Srbima i JNA. A mnogi oficiri ovde su proveli ceo svoj radni vek. Tu su zasnovali familije, a sad su morali da izmeštaju vojsku i spasavaju njenu imovinu ostavljajući svoje najmilije na milost i nemilost Alijinim bojovnicima.

Ideju da formira glavni štab srpske vojske Mladić je imao čim je primio dužnost komandanta Druge vojne oblasti. To je sebi postavio kao prioritetni zadatak:

- Meni je odmah bilo jasno da će se tu odigrati veliki istorijski događaji. Nezvanično sam tada saznao da je već doneta odluka da se JNA povuče sa prostora BiH. To me je strašno potreslo. Nisam mogao poverovati da će goloruk srpski narod biti ostavljen na cedilu.

Mladić nije sedeo skrštenih ruku. Počeo je da prikuplja ljude i formira glavni štab srpske vojske. Nešto oficira poveo je sa sobom iz Knina, drugi su bili rodnom iz BiH.

Odluka o povlačenju JNA iz Bosne i Hercegovine doneta je 12. maja 1992. To je za Mladića bio znak da privede kraju formiranje srpske vojske i njenog glavnog štaba.

- Završni čin obaljen je na skupštinskom zasjedanju u Banjaluci, 11. i 12. maja 1992. - kaže Mladić. - Otišao sam tamo i sreo se sa dr Radovanom Karadžićem i poslanicima. Oni su mi saopštili da je na najvišem vojno-političkom nivou doneta odluka da ja preuzmem dužnost komandanta srpske vojske.

Za mene nema - nazad

GENERAL Mladić umeo je da pleni medijsku pažnju. Rado je primao domaće i strane novinare i s njima razgovarao u ambijentu prve borbene linije. Jedni su ga opisivali kao heroja, drugi kao zločinca. Za jedne je bio anđeo, za druge đavo.

Na vrhuncu svoje vojničke moći nikog nije brenovao. Verovao je, kao i Radovan Karadžić, da bosanski Srbi imaju vojsku kojoj niko ništa ne može. Karadžić je u sebi video i Karađorđa i Miloša. Govorio je da je stvorio novu srpsku državu a da nije izgubio nijednu bitku. Neprijatelja je tukao jednom rukom, dok je drugu držao vezanu. Za većinu Srba u Bosni Mladić je bio mitska ličnost, novi vojvoda Mišić.

Mladić obožava šahovsku igru. Za sebe je kazao da je igrač koji prvi vuče potez i da će zbog toga međunarodna zajednica izgubiti meč sa njim. Kad je NATO zapretio da će bombardovati srpske položaje, Mladić je odgovorio da će on bombardovati London. "Moramo preći u protivnapad na liniji Trst-Beč i udariti po onima koji su otpočeli ovaj rat i poturili nam kao topovsku hranu nesrećne Slovence, Hrvate i Muslimane."

Evo šta je Mladić govorio i kakve je poruke slao u periodu od 1993. do 1997.

- * - Ne volim ja da na politička pitanja odgovaram. Na tim relacijama nisam dovoljno pripremljen, niti sam dužan da o tome mislim. Ja sam čist vojnik.
- * - Nikad nisam izdao zadatak i naređenje mojim jedinicama da se povuku. To ne bih učinio ni po cenu da imam milion života i da treba sve da ih izgubim. Za mene nema - nazad. Nazad ide samo vojska koja je poražena. Srpska vojska nikad nije bila poražena, niti će biti. Nikad nema da se ide nazad.
- * - I kad bi se priznavalo faktičko stanje, videlo bi se koliko su Srbi oštećeni. Oni bi sad da nam uzmu one teritorije gde su nas poklali u Prvom, Drugom i u ovom ratu. Uzmimo, na primer, Posavinu. Mi imamo dokumente da su Srbi 450 godina tu plaćali porez. E, sad oni bi tu da nam daju nekakav koridor. Ma, kakav koridor! Koridor je ako bismo mi išli sada u Zagreb, preko Ivanjić Grada, to bi bio koridor, a Posavina je srpska zemlja i tu nema nikakvog koridora.
- * - Gledao sam kako mi u Sarajevu gori kuća, a nisam znao da li mi se iz nje spasla porodica. Znao sam ko je palikuća. Prvi komšija. Ali, nisam dozvolio da se nijedan hitac ispali u tom pravcu... Odbio sam da idem u selo Šunje, na Ivan Sedlu, odakle su protiv nas dejstvovali sinovi onih očeva koji su mi tu ubili oca. Upravo zato, da sam sebe ne bih zatekao u osveti.
- * - NATO nije odbrambeni savez, već ofanzivna komponenta strategija širenja sfera uticaja. NATO je nokautirao sam sebe, on već "visi" kao prezrela kruška i samo je pitanje kada će pasti.
- * - Hrvati i Muslimani su nas izjurili iz Zenice, Zagreba, Šibenika, Splita i traže da nešto delimo. Šta možemo da delimo? Delićemo ono što smo im ostavili tamo. Šta imaju oni sa

mnom da dele? Možda moj Kalinovik! Nema podele ni u Kalinoviku, ni u Kupresu, ni u Posavini, ni na Ozrenu. To je srpsko. Bitni su rezultati rata. Oni sad kažu: nećemo priznavati rezultate rata. Pa, što su onda ratovali? Srpsko se zna: ne daje se na sablji uzeto.

* - Srbi ne drže ništa što je tuđe. Štaviše, u Sarajevu i oko njega ne držimo ni sve što je naše. U Sarajevu su najviše uložili Srbi, jer je ovaj grad podignut na srpskoj teritoriji... A sarajevski Srbi su mučenici 20. veka. Tamo se u privatnim zatvorima Srbi muče, siluju naše žene, sestre i majke. Srbi se ubijaju ili izlaze kao kosturi, kao leševi. Oni su ostali bez imovine, decenijama i vekovima sticane. Sve što su njihovi preci i oni posle njih stvarali - uništeno je, oteto i opljačkano.

* - Mi Srbi smo se opametili. Nećemo više dozvoliti da nas razdvajaju ni simboli, ni obeležja, a ni ciljevi, pa ni bilo čiji crteži - mape. Moramo učiniti sve da više nikada u istoriji Srbin ne okrene oružje na Srbina, ma šta jedni o drugima mislili.

* - Naš cilj jeste i ostaje ujedinjenje svih srpskih zemalja, od Knina preko Banjaluke i Sarajeva do Beograda. Ono što je dopušteno nemačkom narodu - da živi u jednoj državi - ne može biti uskraćeno srpskom narodu. Nedopustivo je da mi Srbi jednim ugovorom budemo razbijeni na tri dela.

* - Drina nikad nije bila granica, niti će biti. Drina je naša kičma. Ona protiče kroz centar srpskih teritorija. O njoj treba da pevamo bar onoliko koliko pevamo o Moravi. Znete li kako je nastala Drina? Od suza srpskih majki.

* - Pita me hrvatski general: Šta ćemo za Jajce? Ja mu kažem: Gde ide da vi Hrvati imate tri Jajca, a mi Srbi samo dva. I zauzmemo Jajce.

* - Kasijus Klej je za mene bokser svih vremena. Sve svoje protivnike tukao je kako je hteo, najavljujući u kojoj će rundi koga nokautirati. Mi smo u ratu slični Kleju. Nenadmašni smo u borbama. Ali, između borbi mi nismo Kasijus Klej.

* - Zna se šta su Turci. U stvari, ovi Muslimani nisu ni Turci, oni su poturice. Oni su izdali srpski narod i davili ga 500 godina. To je bio najgori ološ srpskog naroda koji je promenio veru. Promeniti veru - znači izdati svoj narod, izdati sebe. Oni nemaju nikakvog uporišta.

* - Mi ne želimo da nestanu Muslimani i Hrvati. Svugde gde je njihovo, neka žive u miru. I mi sami ćemo im to omogućiti. Hoćemo samo da raščistimo neke stvari iz istorije, da im kažemo: to ste nam dužni, ali vam opraštamo zbog toga i toga. I živite tu gde ste. Ne smetajte nam, nećemo vam smetati.

* - Bio bih zabrinut zbog toga što su me Amerikanci, Hrvati i Muslimani proglasili za ratnog zločinca kada bi u Francuskoj ili u Americi bila najavljena lista ratnih zločinaca koji su napravili zločine kod Dijen Bijen Fua, po Vijetnamu, Kambodži i drugim mestima. Ja nisam otišao da ratujem ni u Vijetnam, ni Okinavi, već branim svoj narod. To mi je dužnost i obaveza, kao oficira. A to što me Muslimani i Hrvati proglašavaju za ratnog zločinca, tome ne pridajem ni pet para.

*Koliko je realno da vas uhapse?

- Bilo bi najbolje da pitate one koji misle da mogu da me uhapse.

*Kako je tu, gde ste?

- Moglo bi da bude bolje. (7. februar 1996)

Za mene nema - nazad

GENERAL Mladić umeo je da pleni medijsku pažnju. Rado je primao domaće i strane novinare i s njima razgovarao u ambijentu prve borbene linije. Jedni su ga opisivali kao heroja, drugi kao zločinca. Za jedne je bio anđeo, za druge đavo.

Na vrhuncu svoje vojničke moći nikog nije brenovao. Verovao je, kao i Radovan Karadžić, da bosanski Srbi imaju vojsku kojoj niko ništa ne može. Karadžić je u sebi video i Karađorđa i Miloša. Govorio je da je stvorio novu srpsku državu a da nije izgubio nijednu bitku. Neprijatelja je tukao jednom rukom, dok je drugu držao vezanu. Za većinu Srba u Bosni Mladić je bio mitska ličnost, novi vojvoda Mišić.

Mladić obožava šahovsku igru. Za sebe je kazao da je igrač koji prvi vuče potez i da će zbog toga međunarodna zajednica izgubiti meč sa njim. Kad je NATO zapretio da će bombardovati srpske položaje, Mladić je odgovorio da će on bombardovati London. "Moramo preći u protivnapad na liniji Trst-Beč i udariti po onima koji su otpočeli ovaj rat i poturili nam kao topovsku hranu nesrećne Slovence, Hrvate i Muslimane."

Evo šta je Mladić govorio i kakve je poruke slao u periodu od 1993. do 1997.

* - Ne volim ja da na politička pitanja odgovaram. Na tim relacijama nisam dovoljno pripremljen, niti sam dužan da o tome mislim. Ja sam čist vojnik.

* - Nikad nisam izdao zadatak i naređenje mojim jedinicama da se povuku. To ne bih učinio ni po cenu da imam milion života i da treba sve da ih izgubim. Za mene nema - nazad. Nazad ide samo vojska koja je poražena. Srpska vojska nikad nije bila poražena, niti će biti. Nikad nema da se ide nazad.

* - I kad bi se priznavalo faktičko stanje, videlo bi se koliko su Srbi oštećeni. Oni bi sad da nam uzmu one teritorije gde su nas poklali u Prvom, Drugom i u ovom ratu. Uzmimo, na primer, Posavinu. Mi imamo dokumente da su Srbi 450 godina tu plaćali porez. E, sad oni bi tu da nam daju nekakav koridor. Ma, kakav koridor! Koridor je ako bismo mi išli sada u Zagreb, preko Ivanjić Grada, to bi bio koridor, a Posavina je srpska zemlja i tu nema nikakvog koridora.

* - Gledao sam kako mi u Sarajevu gori kuća, a nisam znao da li mi se iz nje spasla porodica. Znao sam ko je palikuća. Prvi komšija. Ali, nisam dozvolio da se nijedan hitac ispali u tom pravcu... Odbio sam da idem u selo Šunje, na Ivan Sedlu, odakle su protiv nas dejstvovali sinovi onih očeva koji su mi tu ubili oca. Upravo zato, da sam sebe ne bih zatekao u osveti.

* - NATO nije odbrambeni savez, već ofanzivna komponenta strategija širenja sfera uticaja. NATO je nokautirao sam sebe, on već "visi" kao prezrela kruška i samo je pitanje kada će pasti.

* - Hrvati i Muslimani su nas izjurili iz Zenice, Zagreba, Šibenika, Splita i traže da nešto delimo. Šta možemo da delimo? Delićemo ono što smo im ostavili tamo. Šta imaju oni sa mnom da dele? Možda moj Kalinovik! Nema podele ni u Kalinoviku, ni u Kupresu, ni u Posavini, ni na Ozrenu. To je srpsko. Bitni su rezultati rata. Oni sad kažu: nećemo priznavati rezultate rata. Pa, što su onda ratovali? Srpsko se zna: ne daje se na sablji uzeto.

* - Srbi ne drže ništa što je tuđe. Štaviše, u Sarajevu i oko njega ne držimo ni sve što je naše. U Sarajevu su najviše uložili Srbi, jer je ovaj grad podignut na srpskoj teritoriji... A sarajevski Srbi su mučenici 20. veka. Tamo se u privatnim zatvorima Srbi muče, siluju naše žene, sestre i majke. Srbi se ubijaju ili izlaze kao kosturi, kao leševi. Oni su ostali bez imovine, decenijama i vekovima sticane. Sve što su njihovi preci i oni posle njih stvarali - uništeno je, oteto i opljačkano.

* - Mi Srbi smo se opametili. Nećemo više dozvoliti da nas razdvajaju ni simboli, ni obeležja, a ni ciljevi, pa ni bilo čiji crteži - mape. Moramo učiniti sve da više nikada u istoriji Srbin ne okrene oružje na Srbina, ma šta jedni o drugima mislili.

* - Naš cilj jeste i ostaje ujedinjenje svih srpskih zemalja, od Knina preko Banjaluke i Sarajeva do Beograda. Ono što je dopušteno nemačkom narodu - da živi u jednoj državi - ne može biti uskraćeno srpskom narodu. Nedopustivo je da mi Srbi jednim ugovorom budemo razbijeni na tri dela.

* - Drina nikad nije bila granica, niti će biti. Drina je naša kičma. Ona protiče kroz centar srpskih teritorija. O njoj treba da pevamo bar onoliko koliko pevamo o Moravi. Zna li kako je nastala Drina? Od suza srpskih majki.

* - Pita me hrvatski general: Šta ćemo za Jajce? Ja mu kažem: Gde ide da vi Hrvati imate tri Jajca, a mi Srbi samo dva. I zauzmemo Jajce.

* - Kasijus Klej je za mene bokser svih vremena. Sve svoje protivnike tukao je kako je hteo, najavljujući u kojoj će rundi koga nokautirati. Mi smo u ratu slični Kleju. Nenadmašni smo u borbama. Ali, između borbi mi nismo Kasijus Klej.

* - Zna se šta su Turci. U stvari, ovi Muslimani nisu ni Turci, oni su poturice. Oni su izdali srpski narod i davili ga 500 godina. To je bio najgori ološ srpskog naroda koji je promenio veru. Promeniti veru - znači izdati svoj narod, izdati sebe. Oni nemaju nikakvog uporišta.

* - Mi ne želimo da nestanu Muslimani i Hrvati. Svugde gde je njihovo, neka žive u miru. I mi sami ćemo im to omogućiti. Hoćemo samo da raščistimo neke stvari iz istorije, da im kažemo: to ste nam dužni, ali vam opraštamo zbog toga i toga. I živite tu gde ste. Ne smetajte nam, nećemo vam smetati.

* - Bio bih zabrinut zbog toga što su me Amerikanci, Hrvati i Muslimani proglasili za ratnog zločinca kada bi u Francuskoj ili u Americi bila najavljena lista ratnih zločinaca koji su napravili zločine kod Dijen Bijen Fua, po Vijetnamu, Kambodži i drugim mestima. Ja nisam otišao da ratujem ni u Vijetnam, ni Okinavi, već branim svoj narod. To mi je dužnost i obaveza, kao oficira. A to što me Muslimani i Hrvati proglašavaju za ratnog zločinca, tome ne pridajem ni pet para.

*Koliko je realno da vas uhapse?

- Bilo bi najbolje da pitate one koji misle da mogu da me uhapse.

*Kako je tu, gde ste?

- Moglo bi da bude bolje. (7. februar 1996)

SRPSKI VRAT

- KAD smo potpisivali sporazum o prekidu neprijateljstava oko Srebrenice i Žepe postavilo se pitanje kojim jezikom da pišemo. Ja sam tražio da se napiše ćirilicom. Čisto sam se šalio sa njima. Hajde, velim, da napišemo ćirilicom ovaj ugovor i na srpskom jeziku. Oni kažu: "Može li i na bosanskom jeziku?" Koji ti je to, bre, jezik? Pišite na tom bosanskom. Oni onda udare sa nekim novim hrvatskim izrazima, ali video sam da im to teško ide. Valjda će početi uskoro da govore turski... Mi nemamo ništa protiv toga da oni budu na svome, a mi na svome. Jedino, mi ne možemo više podnositi da nam budu na vratu. Držali smo ih na vratu 692 godine. Ne može više. Srpski vrat nije više za tuđina.

Ostavka u Crnoj Rijeci

U BOSNI vele: gde ima uzbrdo, ima i nizbrdo; kako se penješ, tako silaziš. Za Ratka Mladića to se, međutim, ne bi moglo baš reći. Njegov meteorski uspon bio je, čini se, mnogo lakši nego njegov nagli pad. Na čelu Vojske Republike Srpske došao je u dobroj meri i sticajem srećnih okolnosti, prosto sve mu je išlo naruku, nekako se samo od sebe podastiralo. Ali, odlazak sa položaja komandanta Vojske RS bio je za njega bolan i dramatičan.

Posle potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma u Republici Srpskoj nije ništa moglo ostati kao pre. Svoje funkcije morali su da napuste dr Radovan Karadžić i general Ratko Mladić. Haški tribunal optužio ih je za ratne zločine. Nastala je velika pometnja. Trebalo je, prema zahtevu međunarodne zajednice, hitno izvršiti drastične promene u državnom i vojnom vrhu, i taj rez napraviti na dvojici ključnih ljudi.

Ali, ni Karadžić ni Mladić nisu hteli da se olako predaju. Ako već nešto mora da se uradi, a mora se, onda te smene treba da budu samo formalne. Karadžić je računao da će i dalje, iz senke, biti predsednik RS, a Mladić na isti način komandovati Vojskom. Na čelu Republike Srpske i njene oružane sile trebalo bi izabrati samo marionete. Sve konce i dalje bi, međutim držali njih dvojica u svojim rukama, iako se međusobno nisu podnosili.

Karadžić je sve činio da smeni Mladića, govoreći da je on lud, a Mladić Karadžića ionako nikad nije mnogo zarezivao. Javno je govorio da ga ne priznaje za svog vrhovnog komandanta. To što su se s vremena na vreme na nekom položaju slikali kako igraju šah, bilo je za tekuću upotrebu.

SUKOB između civilnih i vojnih vlasti u RS imao je svoju bogatu predistoriju. Pale su optuživale generale da su "crveni", da slušaju Beograd i da ih je Tito zadojio bratstvom i

jedinstvom. A vojne starešine uzvraćale su tvrdnjom da je politički i državni vrh ogrezao u pljački i korupciji.

Sukob je otvoreno eskalirao na 50. zasedanju Skupštine RS u Sanskom Mostu. Bilo je to 15. i 16. aprila 1995. Centralna tačka dnevnog reda bilo je izlaganje generala Mladića. On je govorio puna dva časa. U knjizi "Svedočim" Biljana Plavšić ovako opisuje taj događaj:

"Na zasedanje su pozvani mnogi gosti, bilo ih je više nego poslanika. Za neke od njih bila sam sigurna da su tu samo zbog Mladićevog izveštaja, da su provokatori. Bojala sam se da će preko nekih od njih, informacije otići na neprijateljsku stranu. Ljudi su postali mnogo pohlepni na novac. Kad se podnosi ovakav izveštaj onda su zasedanja zatvorena za javnost. Nemoguće je da Karadžić i Krajišnik nisu toga svesni. Ali, oni hoće da ruše Mladića i to im je pomutilo zdrav razum."

Biljana Plavšić kaže da je tražila od Karadžića i Krajišnika da skupštinu napuste oni koji nisu poslanici, ali ovi je nisu poslušali. Rekla im je da će Mladićev izveštaj direktno slušati u Hrvatskoj, ali ni to nije pomoglo. Predsednik RS i predsednik parlamenta očekivali su da će Mladić odustati od izlaganja. On to, međutim, nije učinio.

Pre nego što je počeo da govori, Mladić je ukazao na jednog od prisutnih, koji nije poslanik, da je uključio uređaj za snimanje. Po rečima Biljane Plavšić, ova apsurdna situacija, prkos i inačenje bili su posledica oštre netrpeljivosti između Karadžića i Mladića.

Mladić je na tom zasedanju otvoreno govorio o teškom stanju na frontu, slaboj opremljenosti Vojske, lošoj ishrani i jadnoj odeći, o političarima lopovima koji su pokrali zemlju i narod, o švercu cigaretama i naftom. Poimenično je pominjao neke važne članove Glavnog odbora SDS. Ustao je Karadžić da protestuje. Rekao je: "Bilo je i ima lopovluka, ali taj lopovluk je ekonomska kategorija. Onaj ko švercuje naftom, omogućiće da i neki traktor obavi svoj posao!"

Mladić je teška srca pristao da potpiše svoju ostavku. Učinio je to tek kada je bio priteran uza zid. Bilo je to godinu dana posle potpisivanja Dejtonskog sporazuma. Republika Srpska je, u međuvremenu, bila na velikom iskušenju. U Vojsci je nastao rascep. Dobar deo najviših starešina stajao je čvrsto uz generala Mladića. Umalo nije došlo do sukoba između policije i Vojske. Ali, Biljana Plavšić, kao novi predsednik RS, kojoj je otkazalo poslušnost 18 generala, isterala je akciju do kraja.

Podržana od Ifora i SAD, odlučno je udarila na harizmu i autoritet generala Mladića. Imenovala je članove novog Generalštaba Vojske RS i za njegovog načelnika postavila general-majora Peru Čolića. U štumu obaveštenju za javnost, koje je izdato tim povodom, ime generala Mladića nije spomenuto. Ali, svakome je bilo jasno da je on smenjen.

Biljana Plavšić je otišla u Crnu Rijeku, gde je bilo sedište generala Mladića. Bilo je to početkom novembra 1996. Stigla je noću, a da niko na Palama nije znao gde je. Razgovarala je prvo sa Mladićem, zatim sa članovima Glavnog štaba u njegovom prisustvu i na kraju, posle ponoći, nasamo sa Mladićem:

- Objašnjavala sam mu razloge zašto treba da podnese ostavku. Ali, on je bio nepristupačan za argumente, nesvestan ogromnih promene koje nam nameće Dejtonski sporazum. Bio je pun gneva na one na Palama, u čemu smo se složili. Ali, ono u čemu se nismo složili, bilo je pitanje nužnosti žrtve za svoj narod. Iako je uvek smatrao da se to podrazumeva, sada nije bio spreman na tu žrtvu.

Biljana kaže da su razgovor vodili u prizemnoj baraci, dok su kroz prozor prodirala svetla automobila direktno uperena u nju. General je postavljao pitanja opravdanosti svoje žrtve, da li je ona nužna i šta se njome postiže. Pokušao je da ide na sentimentalnost, ali predsednica RS se na to nije dala upecati. U razgovoru su, zatim, učestvovali članovi Glavnog štaba. I oni su navodili vodu na Mladićevu vodenicu. On je ćutao, a jedan od generala je zaplakao.

- Bila je prošla ponoć - kaže Plavšićeva. - Mladić je uzeo tekst ostavke. Ne sećam se da je išta menjao. Potpisao ga je i rekao: "Da je u pitanju jedan od one dvojice (mislio je na Radovana i Momu) ovo nikad ne bih potpisao. Ali, pošto ste vi u pitanju, ja ću to da učinim. I potpisao je."

Pozdravili smo se, i to je, koliko se sećam, bio naš poslednji susret.

Niko mi ništa ne može

POSLE smene generala Ratka Mladića, Biljana Plavšić, kao vrhovni komandant, donela je odluku o reorganizaciji Vojske Republike Srpske. Tom odlukom predviđeno je bilo i osnivanje odreda čiji će zadatak biti briga o bezbednosti generala Mladića optuženog za ratne zločine pred Haškim tribunalom. U odredu je bilo oko 70 Mladićevih boraca.

Sastav te formacije činili su, uglavnom, ljudi iz njegovog rodnog kraja (Kalinovik). Dobar deo njih bio je u bližim ili daljim rodbinskim i kumovskim vezama. Pošto je odred nastavio život u ratnoj bazi, upućeni kažu da nije bilo posebnog otimanja ko će se naći u njegovom sastavu. Posle četiri godine teškog ratovanja mnogi su jedva čekali da odavde odu i žive u nekom gradu. Ovaj odred, sa svojim šefom, ostaje u ratnom sedištu Glavnog štaba VRS do proleća 1997.

- Mladić je te godine otišao iz Crne Rijeke i nikad se više nije vratio u svoje ratno sklonište - kaže za "Novosti" oficir koji je u to vreme bio u vrhu VRS. - Priče da je tamo boravio i nekoliko godina posle smenjivanja, netačne su. Posle odlaska iz Crne Rijeke Mladić je viđan na raznim mestima u Srbiji. U Beogradu ste mogli da ga sretnete na fudbalskim utakmicama, na nekim sahranama, u restoranima. U selu Bobova kod Valjeva podigao je pčelinjak i dosta vremena tamo provodio. Što se tiče haške optužnice, nju i dalje nije uzimao za nešto mnogo ozbiljno.

Do konstituisanja nove demokratske vlasti u Srbiji, valjevski kraj i srpski glavni grad biće mesta gde je Mladić provodio najviše vremena. Neki njegovi ratni saradnici smatraju da je tek posle formiranja Đinđićeve vlade shvatio svu težinu optužnice kojom ga tereti Hag. Neki od Mladićevih nekadašnjih bliskih saradnika isticali su da je on, reagujući na zahteve Haga, kategorički rekao da se živ neće predati.

Jednostavno, nije hteo ili nije želeo da shvati da je Dejtonskim mirovnim sporazumom okončan rat u BiH. Predlagao je, kažu, da se podižu karaule na međuentitetskim linijama razdvajanja i tako obezbeđuju granice između RS i Federacije BiH. Iako su mu mnogi govorili da od toga nema ništa, da je Vojska RS, posle "Dejtona", dobila novu ulogu, on je terao po svome.

- S Mladićem sam se poslednji put sreo početkom oktobra 1998. na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu. Došao je da me poseti pošto sam bio na nekim ispitivanjima - svedoči nam jedan od Mladićevih nekadašnjih saradnika. - Razgovarali smo oko pet sati. Iznosio je svoje stavove o situaciji u Republici Srpskoj. Njegovi pogledi su bili čudni i anahroni. Govorio je kao da mir nije uspostavljen. Morao sam da ga podsetim da je rat završen. Posle toga, Mladić mi se više nije javljao.

Posle Dejtonskog mirovnog sporazuma, tvrde neki Mladićevi saradnici, on se bio okružio ljudima u koje je imao najviše poverenja. Jedan od njih je general Zdravko Tolimir, a drugi general Milan Gvero. Prvi je bio Mladićev pomoćnik za bezbednost, a drugi pomoćnik za politička pitanja i moral. Mnogi tvrde da je general Tolimir i danas desna Mladićeva ruka. Da zadobije apsolutno poverenje presudilo je Tolimirovo veliko znanje, iskustvo i umeće. On je prekaljeni bezbednjak JNA i VRS. On drži ključ višegodišnjeg Mladićevog uspešnog izbegavanja svih zamki koje mu se postavljaju.

Veze i kontakti koje je general Tolimir imao kao šef Mladićeve službe, takođe su, u ovom slučaju, "vredni tri careva grada". Prošle zime, u Crnoj Rijeci, na uzvišenju kod ratnog sedišta VRS, policijske snage RS, uz budno oko stranih predstavnika u BiH, nisu tražile Mladića, već put koji bi ih odveo do generala Tolimira. Ali, kao i mnoge druge prethodne potere, i ova se završila neuspehom.

Mladić je, prema pisanju medija, više puta viđen u Valjevu i njegovoj okolini. Jedna od informacija glasila je da se krije u manastiru Rača. Ta mnogobrojna nagađanja mogla su samo da mu idu naruku. Pomagala su mu da na vreme izmiče poterama i da uknjiži nove dane, mesece i godine na slobodi. "Viđen" je, zatim, na planini Cer, sa kojom ima samo toliko veze što je nosio šapku kakvu je imao vojvoda Stepa Stepanović i slavne vojskovođe. Kasnije će novine pisati da je boravio u vojnom objektu "Cer" na Divčibarama. Pored Mladićevih "jataka", kojima se upravo sudi, na udaru potera našli su se i neki penzionisani podoficiri JNA i VJ. Na njih je sumnja pala samo zato što su, po prestanku službe, najviše vremena provodili u društvu pčelinjih matica.

- Poslednji put, Mladić se javno pojavio u objektima Vojske Jugoslavije početkom leta 2000. Bilo je to na promociji klase pitomaca koji su te godine završavali školovanje - otkriva za "Novosti" jedan od visokih jugoslovenskih oficira i pripadnik vojno-bezbednosnih snaga. Njegov zadatak je bio da obezbeđuje taj skup.

- Sve se odvijalo kao na filmu - kaže naš izvor. - Na bini, prilikom defilea pitomaca, bili su, između ostalih, predsednik Jugoslavije Slobodan Milošević i Nebojša Pavković, načelnik Generalštaba. Ceremonija se sve do pred kraj odvijala po predviđenom scenariju. A onda se dogodilo nešto van protokola. Pošto su pitomci bacili šapke uvis, fotoreporter i novinari, koji su dotad pratili šta se događa na bini, potrčali su na drugu stranu.

Milošević je pitao Pavkovića šta se to dešava, ali ovaj nije znao da mu odgovori. Naredio je jednom od potčinjenih da provere o čemu se radi. Ovaj se brzo vratio i rekao: "Ovde je Ratko Mladić". Milošević je, tu na bini, naredio Pavkoviću da "skrene pažnju Mladiću da se više ne pojavljuje na ovakvim mestima i ne koristi objekte Vojske Jugoslavije".

Istog dana, Mladić je još jednom iznenadio Miloševića i Pavkovića. U jednoj od svečanih sala na Dedinju, gde je priređen prijem za najbolje pitomce i njihove roditelje, ponovo se pojavio Mladić. Sada je bio u društvu nekoliko oficira RS. Stajao je u jednom uglu, s čašom u ruci. Nije prilazio ni Miloševiću ni Pavkoviću. Samo je u jednom trenutku dobacio:

- Pavkoviću, ja Kosovo znam bolje od tebe. Tamo sam bio dosta dugo. (Mladić je obavljao dužnost načelnika pozadinskog obezbeđenja Prištinskog korpusa pre nego što je Pavković raspoređen u tu jedinicu).

To je, kaže naš izvor, naljutilo Miloševića. On je još jednom naredio Pavkoviću da "Mladiću da do znanja da mu više nema pristupa u vojne objekte u Jugoslaviji". Prema onome što naš izvor zna, a bio je blizak saradnik generala Pavkovića, "negde krajem leta, možda početkom septembra", general Mladić se odazvao pozivu načelnika Generalštaba VJ.

- Došao je s jednim čovekom u civilu, čije ime ne znam. Znam samo da mu je Pavković rekao da više ne sme da se pojavljuje u vojnim objektima. Na to mu je Mladić kazao: "Ništa mi ne možete, ja sam srpski general!" I skrenuo priču na svoje detinjstvo, školovanje i službovanje.

Skinuti povez s očiju

NEKOLIKO generala Vojske Jugoslavije, koji tvrde da dobro poznaju Ratka Mladića, kažu za "Novosti" da je bivši komandant VRS do 2002. sa suprugom i sinom živio u svom stanu u Beogradu i slobodno se kretao Srbijom. Viđan je sa društvom u restoranima, a posećivao je fudbalske utakmice reprezentacije Jugoslavije i Crvene zvezde.

Naši sagovornici tvrde da ga do tada niko nije jurio, a ni javno tražio njegovo hapšenje. Istina, uvek je bio sa obezbeđenjem, ali ne velikim: jedan, dva čoveka.

Na pitanje da li se i kada skrivao u vojnim objektima, ovaj naš izvor kaže:

- Do sredine 2002. živio je slobodno i nije imao nikakvog razloga da se sklanja. Istina, general Mladić i njegovo obezbeđenje imali su dozvolu, sa potpisom generala Momčila Perišića, tadašnjeg načelnika Generalštaba VJ, da mogu da ulaze u neke vojne objekte, da uzimaju hranu i gorivo za svoja vozila i da tu, kad hoće, prespavaju. Ta dozvola im je ukinuta 2002. godine.

Poslednji vojni objekat u kome je do juna 2000. povremeno boravio Mladić je onaj u Krčmarima kod Valjeva. To je jedno od tri njegova glavna utočišta. Kao druge dve lokacije spominju se Povlen i Rajac. Naš izvor tvrdi da je u to vreme Mladićevo obezbeđenje brojalo 49 ljudi. Bilo je sastavljeno isključivo od pripadnika VRS. Među njima bilo je nekoliko oficira. Neki od njih su kasnije uhapšeni kao Mladićevo jataci.

Do donošenja Zakona o saradnji sa haškim tribunalom, tadašnja vojno-obaveštajna služba nije imala naređenje ni da prati ni da hapsi ni Mladića ni njegovo obezbeđenje. On je u to vreme uglavnom boravio u Beogradu, tek povremeno odlazeći u vojne objekte.

Na pitanje zašto vojno-obaveštajna služba nije izveštavala nadređene institucije o Mladićevom kretanju, ako je o tome imala saznanja, jedan od njenih bivših oficira nam je rekao: "Iz prostog razloga - takvo naređenje nismo imali".

Ali, sve se naglo menja u junu 2002. Posle donošenja Zakona o saradnji sa Hagom, Vrhovni savet odbrane kojim je predsedavao Vojislav Koštunica, u to vreme predsednik SRJ, naložio je Nebojši Pavkoviću, tadašnjem načelniku Generalštaba VJ, da Mladiću ukinu dozvolu na osnovu koje je mogao da koristi neke vojne objekte. Pavković je to odmah učinio.

Prema tvrđenju našeg sagovornika, tadašnji pripadnici VBA posetili su Mladića u njegovom stanu u Beogradu i saopštili mu odluku Vrhovnog saveta odbrane. Mladić je posle toga otišao

na razgovor s Pavkovićem, a zatim su on i njegovi ljudi, preko noći nestali u nepoznatom pravcu. Na pitanje da li je VBA i dalje pratila Mladića i njegovo obezbeđenje, naš izvor kaže:

- Od tog dana, VBA gubi svaki Mladićev trag. Zapravo mi ga nismo ni jurili nego smo strogo kontrolisali sve vojne objekte. Vodili smo računa da se on u njima više ne pojavi. I nikada se, bar dok sam ja bio u službi, tamo nije pojavio. Istina, imali smo raznih dojava, od onih da se krije na Kopaoniku i Zlatiboru, pa da je ušao u "taj i taj" vojni objekat, da igra tenis u Ulici braće Jerković u Beogradu i slično. Takve informacije dostavljale su nam i strane obavestajne službe preko svojih predstavnika u ambasadama u Beogradu. Mi smo ih redom proveravali. Postavlja se, međutim, pitanje, zašto Mladića ne uhapsu specijalne jedinice nekih stranih zemalja koje kod nas i samostalno tragaju za njim.

Prema tvrđenju našeg izvora svi pretresi vojnih objekata, a bilo ih je mnogo, nisu dali nikakve rezultate. O svakom pretresu napravljen je zapisnik. Neki od pretresa preduzeti su na osnovu zatheva Karle del Ponte i ona je o tome detaljno obavestena.

Od 1. juna 2002. do 25. januara 2006. Mladić se krio u više stanova u Beogradu. Prvo sklonište imao je u Ulici Peđe Milosavljevića 24, u stanu Ratka Vučetića, optuženog da je sa još devet osoba učestvovao u skrivanju bivšeg komandanta VRS. Na pomenutoj adresi haški optuženik se zadržao između 15 i 30 dana, posle čega, u dogovoru sa takođe optuženim Stankom Ristićem, menja lokaciju i prelazi u stan u Ulici Jurija Gagarina br. 183. Ovde je boravio do 1. oktobra 2002. kada se seli u Treći bulevar br. 48. Mladićevi jataci, sa vlasnikom ovog stana zaključuju ugovor o korišćenju stambenog prostora do kraja februara 2003. U pomenutom stanu Mladić je boravio 45 dana, a napušta ga jer u njega, radi terenske kontrole dolaze pripadnici OUP Novi Beograd.

Posle skrivanja na pomenutoj adresi, a u dogovoru sa optuženom Ljiljanom Vasković, Jovo Đogo, penzionisani pukovnik VRS, takođe optuženi, odbeglog generala prebacuje u njen stan u Crnotravskoj ulici br. 1G. Na pomenutoj adresi Mladić je boravio narednih četiri, pet dana. Odatle ide u stan u Ulici Vladimira Popovića br. 24, gde mu društvo pravi Miloš Lugonja, sin optuženog Marka Lugonje, koji je odranije stanovao na toj adresi. Mladić se ovde zadržava svega nekoliko dana, a zatim seli u Ulicu Jurija Gagarina 134, gde se skrivao 15 dana. U dogovoru sa optuženim Stankom Ristićem, prelazi u stan u istoj ulici, u zgradu broj 118. Sa kraćim prekidima ovde ostaje do 31. decembra 2005.

Povodom neuspelih potera za Ratkom Mladićem, mnogo puta oglašavala se i Karla del Ponte, glavna haška tužiteljka. Jedna od njenih vrlo indikativnih poruka bila je: "Tokom deset godina međunarodna zajednica se igra mačke i miša sa Karadžićem i Mladićem. Najvećim delom tog vremena mačke nose povez na očima, šište jedna na drugu i dozvoljavaju mišu da trči od rupe do rupe. Vreme je da mačke skinu poveze. Vreme je da međunarodna zajednica i lokalne vlasti, preduzmu konkretnu akciju i nađu gde se begunci skrivaju i predaju ih Tribunalu.

Na pitanje može li se konačno otkriti gde je general Mladić, jedan od bivših obavestajnih oficira Vojske SCG nam je rekao:

- Sama činjenica da već nekoliko godina u potrazi za Mladićem učestvuju i najmoćnije tajne službe sveta, a da do danas nisu našle nijedan njegov pravi trag, nameće dva pitanja. Prvo, da li ga one zaista traže i, drugo da li im je Mladić potrebniji u Hagu ili ovako dok je "nedostupan"! Ekipa "Novosti"

K R A J